

การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาในการแก้ ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา

The Application of the Postmodern Philosophy and Buddhist Philosophy in Solving the Sangha Administrative Problems in Songkhla Province

พระราชวรเวที (ชิต กุมบุรี) Phra Rajvaravetee (Chit Kumburi)*

สมบุญม บัญโท Soomboon Boondo**

สวัสดิ์ อโณทัย Sawat Anothai***

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ 1) เพื่อศึกษาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาหลังนวยุค 3) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาในฐานะเครื่องมือในการนำมาแก้ปัญหา 4) เพื่อวิเคราะห์การนำพุทธปรัชญาและปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา และ 5) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการปกครองที่นำพุทธปรัชญาไปใช้ในจังหวัดอื่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี และแบบมีการหาเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญา

ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ด้านการขาดแผนยุทธศาสตร์ 2) ด้านการใช้อำนาจทางการปกครอง 3) ด้านการปฏิบัติงาน 4) ด้านบุคลากรสงฆ์ 5) ด้านวัดขาดพระภิกษุ ปรัชญาหลังนวยุคที่นำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ได้แก่ ปรัชญาการปกครองของมาเคียเวลลี และหลักกรรมภิบาล พุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ได้แก่ พลธรรม 4 และอุปทานิยธรรม

องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ การแบ่งอำนาจให้ชัดเจน ยึดมั่นพระธรรมวินัย ทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน มีเมตตา ซื่อสัตย์ แยกเรื่องส่วนตัวกับเรื่องงาน ลงพื้นที่ด้วยตัวเอง ให้พระสงฆ์มีส่วนร่วม เลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหามาให้เหมาะสม ศึกษาประวัติศาสตร์ กฎระเบียบให้ชัดเจน ไม่ให้ความโอ้อ้อมอารีมากเกินไป หลีกเลี่ยงการดูถูกเหยียดหยามและความเกลียดชังและการประจบสอพลอ สรรหาคนดีมาเป็นผู้ช่วย ผูกมิตรกับประชาชน สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของวัดแก่ประชาชน

คำสำคัญ: ปรัชญาหลังนวยุค พุทธปรัชญา การปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

Abstract

The objectives of this dissertation are as follows: 1) to study the Sangha Administration in Songkhla Province, 2) to study the concept of Postmodern Philosophy, 3) to study the Buddhist Philosophy as a tool in problem solving, 4) to analyze the application of the Buddhist Philosophy and the Postmodern Philosophy in solving the Sangha Administrative problems in Songkhla Province, and 5) to build a body of knowledge and a platform in the Sangha Administration for applying the Buddhist Philosophy in other provinces. The dialectic and discursive methods are used in this qualitative research that has been through the analytic, appreciative and applicative approaches so as to lead to the building of new knowledge in philosophy.

The research results show that:

The problems of the Sangha Administration in Songkhla are 1) a lack of strategy, 2) the use of Sangha Administrative power, 3) the performance, 4) the personnel in the Sangha Administration, 5) temples are short of Buddhist monks. The postmodern philosophies that are applied in solving the Sangha Administrative problems in Songkhla Province are the the administrative philosophy of Machiavelli and the good governance principles. The Buddhist Philosophy that are used in solving the Sangha Administrative problems in Songkhla Province are the the four kinds of power (bala) and the seven conditions of welfare (aparihaniya dhamma).

The new body of knowledge would be a clear classification of authority, the upholding of religious disciplines, the same direction of performance, having mercy and honesty, separating personal and organizational matters, visiting places in person, allowing monks to participate, selecting the suitable solutions for solving problems, studying the history and regulations thoroughly, not being too lenient, avoiding the acts of contempt, hatred and flattery, recruiting good people to be assistants, being friendly with members of the public, inculcating the sense of temple ownership in them.

Keywords: postmodern philosophy, Buddhist philosophy, Sangha administration in Songkhla province

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา มีจุดอ่อนและความเสี่ยงทางการปกครองที่ทำให้เกิดปัญหาทางการปกครองในปัจจุบัน คือ การขาดแผนยุทธศาสตร์ คณะสงฆ์จังหวัดไม่มีแผนยุทธศาสตร์ในการทำงาน ส่งผลให้พระสังฆาธิการประสบปัญหาในการทำงาน เช่น 1) การขาดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการทำงาน 2) ขาดฐานข้อมูลในการทำงาน แม้แต่การใช้อำนาจทางการปกครอง การใช้อำนาจทางการปกครองของพระสังฆาธิการในบางพื้นที่ยังมีลักษณะที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น 1) การรวบอำนาจอยู่ที่เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด การขาดการตรวจสอบการใช้ อำนาจของพระสังฆาธิการ 2) การไม่ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ทำให้เกิดปัญหาทางการปกครอง เพราะพระสังฆาธิการส่วนมากจะไม่รู้หน้าที่ในการปฏิบัติงานปกครอง ส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการ เป็นผู้ตามมากกว่าเป็นผู้นำ โดยคอยรับคำสั่งจากพระเถระผู้ใหญ่ ไม่กล้าที่จะดำเนินการโดยพลการ กลัวเกิดปัญหา นอกจากนี้ พระสังฆาธิการส่วนมากยังขาดความคิดริเริ่มในวิธีการแก้ไขปัญหาพระภิกษุ และสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อีกทั้งพระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่ในการปกครองพระภิกษุและ สามเณร ก็ประพฤติตนไม่เหมาะสมเสียเอง ในด้านการปฏิบัติตาม พระสังฆาธิการยังยึดติดอยู่กับระบบ ทำงานแบบเดิม ประเภทไม่สั่งไม่ทำอันเป็นผลมาจากวัฒนธรรมองค์กร สาเหตุมาจาก 1) การขาดการ วางแผนและไม่ทำงานตามแผนอย่างเป็นระบบ 2) การขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ 3) ขาดการปรับปรุงการทำงาน 4) ขาดการมีส่วนร่วมและทีมงานในการทำงาน เป็นการ ทำงานแบบคิดและทำคนเดียว ทำให้การดำเนินงานตามพันธกิจทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ไม่ประสบความสำเร็จ

ส่วนด้านบุคลากรสงฆ์ คือ 1) ขาดการวางแผนด้านบุคลากรเกิดจากขาดกระบวนการคัดสรร เช่น กระบวนการได้มาซึ่งพระสังฆาธิการ การบำรุงรักษาหรือดูแลพระสังฆาธิการ และกระบวนการ พัฒนาพระสังฆาธิการ เหตุผลหลักที่ทำให้กระบวนการคัดสรรพระสังฆาธิการไม่มีประสิทธิภาพ เพราะ ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งได้ทำลายโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ด้านการบริหารบุคลากรสงฆ์อย่างรวดเร็ว เพราะระบบอุปถัมภ์ดังกล่าว ทำให้การบริหารงานบุคคลทางการปกครองประสบปัญหาที่สำคัญ เช่น พระสังฆาธิการหย่อนสมรรถภาพในการทำงานด้านการปกครอง บางส่วนมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนและ ประจบผู้มีอำนาจ ทำให้พระสังฆาธิการที่ตั้งใจทำงานแต่ขาดเส้นสายจึงไม่มีความเจริญก้าวหน้า เพราะ ขาดความยุติธรรมในการทำงาน ปัญหาการวางแผนด้านบุคลากร ส่วนหนึ่งมาจากการขาดการสำรวจ ความต้องการด้านบุคลากร ขาดการเตรียมคนให้เหมาะกับงาน ขาดการพัฒนาบุคลากรและ การ กระจุกตัวของพระภิกษุ 2) บุคลากรสงฆ์ขาดวิสัยทัศน์ การขาดคุณภาพและความเหมาะสม แม้ในกฎ มหาเถรสมาคมได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ซึ่งมีระเบียบแบบแผนที่ ชัดเจน แต่ยังมี การอาศัยช่องโหว่ ละเลยกฎเกณฑ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัย มุ่งแต่อายุ พรรษา การศึกษา แต่มักจะมองข้าม ศีลาจารวัตรหรือที่เรียกว่า พฤติกรรมส่วนตัว ขาดศักยภาพ ความสามารถ ที่จะทำงาน 3) บุคลากรสงฆ์ไม่เข้าใจอำนาจและหน้าที่ พระสังฆาธิการส่วนมากที่ปฏิบัติงานปกครอง

บางส่วนไม่รู้จักอำนาจและหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงานปกครอง 4) การขาดแคลนสงฆ์ ปัจจุบันมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรสงฆ์ในจังหวัดสงขลาเขตรอบนอกกำลังเป็นปัญหาสำคัญและจะส่งผลกระทบต่อยาวนานในอนาคต บางวัดมีแต่หลวงตาที่มีอายุ ด้วยความชราภาพไม่สามารถศึกษาภุชเวียบและกตึกาสงฆ์ได้ บางพื้นที่ไม่สามารถหาบุคลากรสงฆ์มาทำหน้าที่ในการปกครองวัดได้ ต้องให้พระที่มีพรรษาเพียง 2 พรรษา อยู่รักษาวัด อีกประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนบุคลากรสงฆ์ที่มีคุณภาพ เพราะพระภิกษุไม่ใส่ใจในการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ทำให้ผู้บริหารที่มีอำนาจในการแต่งตั้งไม่สามารถแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวให้เป็นเจ้าอาวาสได้ 5) บุคลากรสงฆ์ขาดภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือ พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครอง ขาดภาวะผู้นำ เพราะขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาขาดความเคารพ ยำเกรง ไม่มีความสุขที่ได้ทำงานร่วมกับผู้นำ 2) ด้านความสามารถ พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครอง ขาดความสามารถที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และไม่มีความสามารถในการตรวจสอบงานในหน้าที่รับผิดชอบ ขาดความสามารถในการนำคนเพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ขาดความสามารถในการเปลี่ยนแปลงหรือนำความคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงานด้านการปกครอง และประการสำคัญ คือ ขาดความสามารถในการแก้ปัญหา เพราะไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง หวั่นไหวต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น กรณีปัญหาวัดขาดพระภิกษุ นับเป็นภัยคุกคามที่กำลังขยายตัวไปหลายพื้นที่ในจังหวัดสงขลา หลังจากออกพรรษาแล้ว แต่ละวัดจะขาดแคลนพระภิกษุโดยเฉลี่ยมีเพียงวัดละ 2 รูป และส่วนใหญ่เป็นพระหลวงตา และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดวัดร้างมาจาก 1) พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องจบมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้ค่านิยมในการบวชเป็นสามเณรลดน้อยลง 2) ความขัดแย้งกันของพระสงฆ์ในวัด 3) ความขัดแย้งกันระหว่างพระสงฆ์ในวัดกับชาวพุทธในชุมชน (พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร), 2557: 301-321)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การนำปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา โดยมุ่งศึกษาและนำปรัชญาหลังนวยุคมาประยุกต์ใช้เชิงบูรณาการร่วมกับหลักพุทธปรัชญาว่าด้วยการปกครอง เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลาและจังหวัดอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงคณะสงฆ์ในปัจจุบัน และการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยการปกครองในฐานะกระบวนการคิดทางปรัชญาตะวันตก

3. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาว่าด้วยการปกครองในฐานะกระบวนการคิดทางปรัชญาตะวันออก
4. เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาในการแก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา
5. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาว่าด้วยการปกครองมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดอื่น ๆ

ระเบียบวิธีการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่พัฒนาขึ้น จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญากับการประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ทั้งนี้จึงออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic Method) และแบบมีเหตุผลด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ (Discursive Method) ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาเพื่อให้ได้ข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

ผลการวิจัย

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล มีแนวคิดเรื่องการปกครองของพระพุทธเจ้าปรากฏเป็นหลักฐานในอัครคัมภีร์ (ที.ปา.(ไทย) 11/130-131/96-97) โดยได้ตรัสถึงกระบวนการเกิดของชุมชนและหัวหน้าชุมชน พัฒนาการมาเป็นราชาผู้ปกครองเพื่อป้องกันและคุ้มครองประชาชน และได้ตรัสถึงรูปแบบวิธีการปกครองเป็นแบบอธิปไตย 3 (ที.ปา.(ไทย) 11/ 305/274) คือ อตตอธิปไตย ถือตตเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ และ ธรรมาธิปไตย ถือความถูกต้องเป็นใหญ่ การปกครองคณะสงฆ์ในยุคพุทธกาลนั้น ในระยะแรกพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังเป็นพระอรหันต์ พระพุทธเจ้าทรงปกครองสงฆ์ด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้กระจายอำนาจการปกครองไปสู่พระสาวก เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการปกครองที่มีสาวกมากขึ้น และได้ทรงกำหนดกรอบการปกครองโดยการบัญญัติพระธรรมวินัย หลังจากนั้น พระพุทธเจ้าได้มอบภาระความรับผิดชอบไปสู่คณะสงฆ์โดยให้คณะสงฆ์รับผิดชอบร่วมกัน ปกครองกันเอง (อิทธิเทพ ผาพา, 2551: 59-61) ภายใต้กรอบที่เรียกว่า หลักอภิกษัม และทรงวางวิธีแก้ปัญหาเรียกว่า อภิการณสมถะ 7 (วิ.มหา.(ไทย) 2/655/736) พร้อมทั้งวางกรอบนิคคกรรมสำหรับการลงโทษไว้ โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ เพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ และเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมสงฆ์ให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในสมัยกรุงสุโขทัย มีการจัดรูปแบบออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายคามวาสี และฝ่ายอรัญวาสี โดยมีศูนย์กลางอยู่ในเมืองหลวง มีการจัดโครงสร้างการปกครองตามลำดับขั้น ตั้งแต่เจ้าอาวาสปกครองวัดจนถึงพระสังฆราชประจำเมือง (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต),

2539: 9) โดยอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย จารีตประเพณีและกฎหมายบ้านเมือง ในสมัยอยุธยา การปกครองคณะสงฆ์ยังใช้รูปแบบสุโขทัย ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนใหม่เป็น 3 คณะ คือ 1) คณะคามวาสี ฝ่ายซ้าย 2) คณะอรัญวาสี และ 3) คณะคามวาสีฝ่ายขวา จัดโครงสร้างเป็นการปกครองแบบส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยยังคงรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง (แสวง อุดมศรี, 2530: 69-73) ส่วน สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า “กฎพระสงฆ์” จำนวน 10 ฉบับ ออกมาใช้ปกครองสงฆ์อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยมีการกำหนดโครงสร้างการปกครองออกเป็น 4 คณะ คือ 1) คณะกลาง ปกครองคณะสงฆ์ในกรุงเทพฯ 2) คณะเหนือ ปกครองคณะสงฆ์ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) คณะใต้ ปกครองคณะสงฆ์ในภาคใต้ทั้งหมด 4) คณะอรัญวาสี ปกครองคณะสงฆ์วัดที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานทั่วประเทศ (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2539: 20) ต่อมา ภายหลังได้มีการตั้งนิกายธรรมยุติ ทำให้เกิดโครงสร้างการปกครองสงฆ์ใหม่เป็น 5 คณะ คือ 1) คณะกลาง 2) คณะเหนือ 3) คณะใต้ 4) คณะอรัญวาสี 5) คณะธรรมยุติกนิกาย ในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ.121 เป็นธรรมนูญการปกครองคณะสงฆ์ และได้จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่โดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายนิกาย หินยาน ประกอบด้วย คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และคณะสงฆ์ฝ่ายรามัญนิกาย 2) ฝ่ายมหายาน คือ คณะสงฆ์ที่อุปสมบทตามแบบของมหายาน โดยได้กำหนดโครงสร้างการบริหารและการจัดการองค์กรไว้อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่เป็นผู้ปกครอง และมีกรรมการมหาเถรสมาคมจำนวน 8 รูป เป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์ทั่วประเทศ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชรูปเดียวเป็นผู้บัญชา ส่วนการปกครองระดับภูมิภาคแบ่งออกเป็นมณฑล เมือง แขวง และวัด ต่อมาคณะสงฆ์ได้มีการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เพื่อให้สอดคล้องกับฝ่ายราชอาณาจักร ได้มีการกระจายอำนาจการปกครอง ออกเป็น 3 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายนิติบัญญัติ เรียกว่า สังฆานัติ มีสังฆสภา จำนวน 45 รูป ทำหน้าที่ดูแลกฎระเบียบต่าง ๆ 2) ฝ่ายบริหาร มีคณะสังฆมนตรี จำนวนไม่เกิน 9 รูป ทำหน้าที่บริหารคณะสงฆ์ แบ่งงานออกเป็น 4 องค์กร คือ องค์กรปกครอง ทำหน้าที่ฝ่ายปกครอง องค์กรศึกษา ทำหน้าที่ฝ่ายการศึกษา องค์กรเผยแผ่ ทำหน้าที่เผยแผ่อบรม และองค์กรสาธารณูปการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการก่อสร้างบูรณะ ส่วนภูมิภาคมีการกำหนดตำแหน่งเจ้าคณะตรวจการภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ปกครองบังคับบัญชาไปตามลำดับ และ 3) คณะวินัยธร ประกอบด้วยประธานพระวินัยธรและคณะพระวินัยธรชั้นต้น วินัยธรชั้นอุทธรณ์และวินัยธรชั้นฎีกา มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับความประพฤติของพระสงฆ์และลงโทษ ส่วนในปัจจุบัน มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 โดยจัดการปกครองเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน โดยมีคณะกรรมการมหาเถรสมาคม ทำหน้าที่สังฆสภา มีหน้าที่ในการตรากฎหมายมหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับมหาเถรสมาคม วางระเบียบมหาเถรสมาคม ออกคำสั่งมหาเถรสมาคม ออกกมติมหาเถรสมาคม และประกาศมหาเถรสมาคม รวมทั้งทำหน้าที่ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมกำหนด

ตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ส่วนภูมิภาค และแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ส่วนการปกครองในส่วนภูมิภาคแบ่งการปกครองเป็น 5 ระดับ คือ ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบลและระดับวัด โดยมีเจ้าคณะผู้ปกครองไว้ 5 ลำดับ คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส โดยได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงาน 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ต่อมาภายหลังมหาเถรสมาคม ได้ออกกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบทางการปกครอง ให้พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ลงไปจนถึงเจ้าคณะตำบล ให้รับผิดชอบงานทั้งการดำเนินการปกครอง การควบคุมและส่งเสริมงานคณะสงฆ์ วินิจฉัยการลงนิกหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง แก้ไขข้อขัดข้อง ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2556: 253-254)

ปรัชญาหลังนยุคที่นำมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดสงขลา เป็นการประยุกต์จากแนวคิดสำคัญ 2 แนวคิด คือ แนวคิด มาเคียวเวลลี ได้แก่ 1. หลักการจัดรูปแบบและระเบียบทางการเมืองการปกครอง 2. การจัดการทางการเมืองและการสงคราม 3. หลักคุณสมบัติของผู้ปกครองกับการปกครองรัฐ 4. หลักการแก้ไขปัญหาของผู้ปกครอง 5. หลักภาวะผู้นำทางการเมือง 6. หลักจริยธรรมของนักปกครอง (Nicolo Machiavelli, 1981: สมบัติ จันทรวงศ์ (แปล), 2542) และหลักธรรมาภิบาล (สุจริต นิมิตกุล, 2543)

พุทธปรัชญาที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 หลักธรรม คือ หลักพละ 4 (อภ.นวก. (ไทย) 23/5/439) ได้แก่ 1. ปัญญาพละ หมายถึง กำลังความรู้ 2. วิริยพละ หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน 3. อนวัชชพละ หมายถึง กำลังแห่งการทำงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหาย 4. สังคหพละ หมายถึง กำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ และหลักอภิปรานิยธรรม 7 (ที.ม. (ไทย) 23/21/31) ได้แก่ 1. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง 2. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พวกเจ้าวัชชีพึงทำ 3. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่บัญญัติสิ่งที่มีบัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างที่บัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรม 4. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจ้าวัชชีผู้มีพระชนมายุมากของชาววัชชี และสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่า เป็นสิ่งควรรับฟัง 5. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังไม่ลดคร่าขึ้นใจกุลสตรีหรือกุลกุมารีให้อยู่ร่วม 6. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลยตราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชาอันชอบ

ธรรมที่เคยให้ เคยทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป 7. พวกเจ้าวัชชีพึงหวังได้แต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเล็ดราบเท่าที่พวกเจ้าวัชชียังจัดการรักษา คุ่มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลาย โดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้นของเราและท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก

ผลการศึกษานำปรัชญาหลังนวยุคของมาเคียวเวลลี หลักธรรมอภิบาล และพุทธปรัชญามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา ปรากฏดังนี้

การแก้ปัญหาด้านการขาดแผนยุทธศาสตร์ ควรนำปัญญาพละมากำหนดจัดทำแผนยุทธศาสตร์ โดยกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจทั้ง 6 ด้านขององค์กรคณะสงฆ์จังหวัดสงขลาให้มีความชัดเจน จัดทำกรอบงาน คือ พันธกิจ กำหนดเป้าหมายในการทำงาน จัดทำตัวชี้วัดในการทำงานของคณะสงฆ์ให้มีความรัดกุม และจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์ให้ไปถึงจุดหมาย สามารถแก้ไขปัญหาการทำงานไม่มีหลักการ ขาดทิศทางในการทำงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการนำปัญญาพละมาศึกษาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน โดยนำหลักอภิปรายนิยธรรมมาเป็นแนวคิดสนับสนุนโดยการแสวงหาความร่วมมือจากพระสังฆาธิการ จัดสถานเสวนาเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ โดยใช้มติในที่ประชุมเพื่อขอความร่วมมือจากพระสังฆาธิการในการจัดทำข้อมูลกลาง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการและปรับปรุงฐานข้อมูลดังกล่าวให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้ร่วมสร้างเครือข่ายในการทำงานศึกษาเพื่อแนวคิดใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ มาปรับแนวคิดปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความชัดเจนภายใต้หลักนิติธรรม กรอบพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ กำหนดตัวบุคคล กรอบงาน และเวลาให้มีความชัดเจน สามารถติดตามประเมินผลได้ นอกจากนี้ ควรนำแนวคิดการมอบหมายภารกิจให้ทหารทำตามของมาเคียวเวลลี กำหนดภารกิจในการทำงานที่ชัดเจน ใช้วิริยพละมาจัดทำเว็บไซต์ของคณะสงฆ์จังหวัดสงขลา เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลพื้นฐานให้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพื่อป้องกันความเสียหายของข้อมูลที่เกิดการย้ายสถานที่ทำงาน รวมทั้งศึกษาข้อมูลเหตุผลของปัญหาอย่างละเอียด พร้อมทั้งควรวางหลักการปกครองคณะสงฆ์ร่วมกันระหว่างพระสงฆ์ ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ปัญหาการใช้อำนาจทางการปกครอง

1. ควรนำหลักการใช้อำนาจในการปกครองของมาเคียวเวลลีมาใช้ เพื่อแก้ปัญหาการรวบอำนาจของพระสังฆาธิการ โดยพระสังฆาธิการต้องให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการใช้อำนาจว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน และควรนำหลักสังคหพละมาใช้เพื่อกระจายอำนาจทางการปกครองโดยมอบหมายความไว้วางใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาศัยการประชุมสถานเสวนาอาศัยมติของคณะสงฆ์ในการสั่งการ เป็นการแก้ปัญหาการรวบอำนาจทางการปกครองได้ โดยพระสังฆาธิการควรนำหลักจริยธรรมของผู้ปกครองมาเสริมสร้างทัศนคติ เพิ่มความโอบอ้อมอารี ควรจัดหาผู้ช่วยในการบริหาร

งานเพื่อช่วยเหลือในการใช้อำนาจทางการปกครอง และสิ่งสำคัญที่สุด คือ ควรหลีกเลี่ยงคนใกล้ชิดที่มีลักษณะประจบสอพลอ ก็จะทำให้การทำงานของพระสังฆาธิการเปิดใจกว้าง ยอมรับความสามารถของบุคคลอื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอันจะนำไปสู่การกระจายอำนาจในการทำงาน สร้างพลังสร้างสรรค์เพื่อให้สามารถวิเคราะห์และวิพากษ์ ปรับปรุงการทำงานของตนเองได้ นอกจากนี้ แนวฉันทาคติของมาเคียเวลลีเป็นการป้องกันพระสังฆาธิการผู้ปกครองสงฆ์ให้พ้นจากพวกประจบสอพลอ ฉันทามติในที่ประชุมทำให้เกิดความโปร่งใส ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม สามารถป้องกันการรวบอำนาจทางการปกครอง และควรยกงานการปกครองให้คณะสงฆ์รับผิดชอบร่วมกัน เปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น การกระจายอำนาจไปยังพระสงฆ์ในระดับล่างเท่ากับเป็นการกระจายภาระความรับผิดชอบให้คณะสงฆ์ได้รับผิดชอบร่วมกัน และเพื่อแก้ปัญหาการรวบอำนาจ ควรแต่งตั้งให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาเป็นกรรมการที่ปรึกษา และเพื่อป้องกันปัญหาการรวบอำนาจ ควรกำหนดวาระการทำงานของพระสังฆาธิการให้ชัดเจน และแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการทำงานของพระสังฆาธิการ และวางมาตรการในการลงโทษเมื่อไม่ผ่านการประเมิน

2. ควรนำหลักธรรมมาภิบาลคือความรับผิดชอบ และคุณสมบัติของผู้ปกครองเรื่องการหลีกเลี่ยงการดูถูกเหยียดหยามและการสร้างเกียรติยศของมาเคียเวลลี และนำปัญญาพละ มาแก้ปัญหาการไม่เข้าใจอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการ กำหนดกระบวนการคัดสรรบุคคลก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง โดยตั้งคณะกรรมการประชุมคัดเลือกพระสังฆาธิการ เพื่อสรรหาพระสังฆาธิการที่เหมาะสมกับตำแหน่งเมื่อได้ผู้ที่เหมาะสม ก่อนแต่งตั้งควรนำเข้าโรงเรียนพระสังฆาธิการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ทราบถึงอำนาจและหน้าที่ของตนเอง ในส่วนนี้ สอดรับกับแนวคิดของมาเคียเวลลีในเรื่องการสร้างกองกำลังโดยเมื่อจบหลักสูตรพระสังฆาธิการแล้วจึงแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการเพื่อปลุกฝังให้พระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบและเข้าใจอำนาจหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งควรศึกษาวิธีการทำงานของพระสังฆาธิการในอดีตที่ประสบความสำเร็จในการทำงานมาเป็นแบบอย่าง เพื่อถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและควรปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตนเองและสามารถอธิบายได้ หากเจ้าคณะผู้ปกครองมีความตระหนักต่อหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาส่วนนี้ได้

การแก้ปัญหาด้านการปฏิบัติงาน ควรนำหลักการจัดการทางการทหารและการสงคราม ตามแนวคิดของมาเคียเวลลี มาแต่งตั้งกองกำลังคือคณะกรรมการสงฆ์แล้วจัดประชุมสถานเสวนาทำหน้าที่ในการวางแผนเพื่อวางกรอบในการทำงานทั้งในเชิงรับและเชิงรุก โดยการทำงานเชิงรับกำหนดให้ทำหน้าที่ในการครองงาน วิเคราะห์ ก่อนกำหนดวางแผนในการทำงาน เพื่อตอบโจทยงานที่ได้รับมอบหมาย กำหนดรายละเอียดทั้งด้านบุคลากร และระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความพร้อมในการทำงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน สร้างคณะทำงาน (Teamwork) ในการทำงาน ก่อนที่จะมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบนำไปดำเนินงานและแต่งตั้งคณะกรรมการคอยติดตามประเมินผล เพื่อให้สำเร็จตามกำหนดเวลา ส่วนคณะกรรมการทำงานเชิงรุกก็ดำเนินการเพื่อหาแนวทางในการทำงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อลดปัญหาทางการ

ปกครองและวางเป้าหมายการทำงานทั้ง 6 ด้านให้ขับเคลื่อนไปด้วยกันได้ ควรนำหลักความคุ้มค่าในธรรมาภิบาลมาประเมินการทำงาน เพื่อประเมินความคุ้มค่าของการใช้คนและเวลา แล้วนำมาปรับปรุงการทำงานให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่คณะสงฆ์ ส่วนการแสวงหาการมีส่วนร่วม ควรนำทั้งหลักการมีส่วนร่วมในธรรมาภิบาลและหลักสังคหผละให้แสวงหาความร่วมมือจากพระสังฆาธิการคัดเลือกพระภิกษุที่มีความสามารถจัดทำเป็นคณะทำงาน มอบหมายงานให้ตามความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละรูป ก็จะสามารรถแก้ไขปัญหาในการทำงานของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางแก้ปัญหาวางแผนด้านบุคลากร ควรนำหลักปรัชญาหลังนวยุคของมาเคียวเวลลี ที่ผู้วิจัยได้สรุปไว้ในพลัง 4 ส่วนและหลักปัญญาพละ และหลักอปริหานิยธรรม ข้อ 1 และ 2 และ 3 โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ควรนำปัญญาพละโดยการนำข้อมูลการขยายตัวของชุมชน การเพิ่มของวัด การเพิ่มของที่พักสงฆ์ในอนาคต และสถานการณ์ของพระภิกษุในอนาคต โดยนำจำนวนวัดจากฐานข้อมูลในปัจจุบัน วิเคราะห์ความต้องการทางด้านบุคลากรสงฆ์ในอนาคตว่า ควรจะมีจำนวนภิกษุที่รูปต่อหนึ่งวัด โดยเฉพาะความต้องการพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการ หากคณะสงฆ์ทราบความต้องการก็จะสามารถวางแผนบุคลากรสงฆ์ ถึงแม้ไม่สามารถวางแผนได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ได้ชี้่อว่ามีควมริเริ่มกำหนดแผนในการผลิตพระสังฆาธิการโดยมีเป้าหมายและกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน

2. ควรนำวิริยพละ พลังแสวงหาของมาเคียวเวลลี มาแก้ปัญหาคารขาดวิสัยทัศน์ โดยสรุปแนวคิดของมาเคียวเวลลี คือ พลังแสวงหา มาสร้างและพัฒนาศักยภาพทางปัญญาของพระสังฆาธิการให้สามารถคิดหาแนวทางในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์โดยเทียบเคียงกับการบริหารคณะสงฆ์ในจังหวัดอื่นหรือหน่วยงานอื่น พลังการแสวงหานอกจากจะช่วยให้เกิดการพัฒนาย่างไม่หยุดยั้งแล้วยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการให้สามารถเข้าใจถึงสถานการณ์ในอนาคตด้วยการหยั่งรู้ได้ อันจะเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดทัศนคติที่ดี ส่วนการสร้างภาวะผู้นำควรนำแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำในหลักอนวัชชพละ การสร้างภูมิคุ้มกัน โดยพระสังฆาธิการต้องมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ดำรงตนอยู่อย่างเหมาะสมกับสมณสาธูป หลีกเว้นจากโทษทั้งทางปณณัติวัชชะและโลกวัชชะ มีความฉลาดเข้าใจหลักปกครอง สุขุมรอบคอบ มีเหตุผล มีความกล้าหาญ ความอดทน ดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัย และกฏมหาเถรสมาคม มีจิตใจโอบอ้อมอารี ตามหลักภาวะผู้นำของมาเคียวเวลลีที่สำคัญ คือ ผู้นำต้องมีความเด็ดขาด กล้าใช้อำนาจอย่างสิงโต และสามารถพลิกแพลงสถานการณ์ได้ สามารถทำงานในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย มีความกล้าในการเปลี่ยนแปลงหรือนำความคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงานทางด้านปกครอง และเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

3. ควรนำหลักอปริหานิยธรรม หลักอนวัชชพละ หลักธรรมาภิบาลและแนวคิดของมาเคียวเวลลีเรื่องคุณสมบัติของผู้ปกครอง และกฏมหาเถรสมาคมฉบับที่ 23 มาแก้ปัญหาคารขาดประสิทธิภาพ และความเหมาะสมกับตำแหน่ง แนวทางก่อนการแต่งตั้งคือ หลักอปริหานิยธรรมประชุมคณะกรรมการในการสรรหาพระสังฆาธิการมาดำรงตำแหน่ง แม้การแต่งตั้งจะดำเนินการตาม

กฎหมายอาญา แต่คณะกรรมการควรยึดหลักความโปร่งใสในการคัดเลือกบุคลากรมาทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ควรอาศัยมติในที่ประชุมก่อนนำเสนอเข้าสู่กระบวนการแต่งตั้งโดยให้ทดลองทำงานและประเมิน โดยเข้าสู่โรงเรียนพระสังขารเป็นระยะเวลา 1 ปี คณะกรรมการควรพิจารณาคุณสมบัติโดยนำหลักก่อนวัชชผละมากำหนดเป็นคุณสมบัติการคัดสรรบุคลากรสงฆ์ที่มีความประพฤติดีตามกรอบพระธรรมวินัย และมีคุณสมบัติที่ถึงพร้อมตามแนวคิดการสร้างกองกำลังของมาเคียวเวลลี โดยผู้มีหน้าที่ในการคัดเลือกต้องทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ และโปร่งใสตามหลักธรรมมาภิบาล เมื่อได้ตกลงเป็นมติสงฆ์แล้วนำไปสู่การกระบวนการพัฒนาบุคลากร คือ เข้าสู่โรงเรียนพระสังขาร เมื่อจบโรงเรียนตามหลักสูตรพระสังขารแล้วจึงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาหลังการแต่งตั้งคือ การติดตามประเมินผลการทำงาน นำผลการประเมินการทำงานซึ่งในปัจจุบันที่คณะสงฆ์ใช้อยู่ คือการตรวจการณคณะสงฆ์มาใช้ ผู้รับผิดชอบต้องมีความจริงใจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการตรวจการณ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของพระสังขาร โดยพระสังขารควรนำแนวคิดเรื่องโซคชะตาของมาเคียวเวลลีมาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ การรู้จักปรับตัว และปรับปรุงวิธีการทำงานของตนอยู่ตลอดเวลา โดยไม่ยึดติดอยู่กับวิธีที่ใช้อยู่เดิมที่เคยประพฤติอยู่ก่อนดำรงตำแหน่ง และนำคุณสมบัติของมาเคียวเวลลี มาประยุกต์ประกอบกับกฎหมายอาญาฉบับที่ 23 ส่วนการปรับปรุงประสิทธิภาพของการทำงาน นำหลักความรับผิดชอบเป็นเครื่องมือในการประเมินประสิทธิภาพในการทำงาน หากแก้ไขตามกระบวนการแล้ว พระสังขารไม่สามารถเพิ่มคุณภาพในการทำงานหรือยังไม่สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับการทำงานได้ ก็ควรนำแนวคิดของมาเคียวเวลลีมาใช้ คือ แนวทางการทำลายมันเสีย โดยการนำพระสังขารออกจากตำแหน่งโดยวิธีการที่เหมาะสม

แนวทางการแก้ปัญหาคารขาดแคลนพระสังขาร คณะสงฆ์ควรนำระบบ Change มาใช้ ควรเปลี่ยนระบบการแต่งตั้งพระสังขารที่เป็นระบบปิดตายตัว หมายถึง ดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุขัยในบางตำแหน่ง และบางตำแหน่งอยู่บนอายุ 80 ปี มาเป็นระบบหมุนเวียนไปตามวาระ เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้งาน ปรับหน้าที่ในการผลิตบุคลากรสงฆ์จากวัดมาสู่ความรับผิดชอบของคณะสงฆ์โดยตรง โดยยึดแนวทางธรรมาภิบาลว่าด้วยความรับผิดชอบร่วมกัน ควรหมุนเวียนพระสังขารให้ไปดำรงตำแหน่งโดยกำหนดวาระอย่างชัดเจน เพื่อแก้ปัญหาคารขาดแคลนพระสังขารในบางพื้นที่ โดยพระสังขารเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับ ควรจัดทำสถิติพระสังขารในเขตการปกครองของตนเองให้ชัดเจน เพื่อไว้รองรับแผนงานในอนาคต รวมทั้งผลิตพระสังขารออกมาให้เพียงพอกับความต้องการของคณะสงฆ์

การแก้ปัญหาวัดขาดแคลนพระสงฆ์ในเขตจังหวัดสงขลา ควรนำพลังการมีส่วนร่วมและพลังแสวงหา มาประยุกต์เข้ากับหลักธรรมมาภิบาล คือ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ปรัชญาหลังนวยุคว่าด้วยหลักส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ และประโยชน์ของประชาชนของมาเคียวเวลลี และหลักสังคหผละมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โดยพระสังขารเจ้าคณะผู้ปกครองต้องสอดส่องดูแลพยายามเข้าไปช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งของพระสงฆ์ และส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การแก้ไขขัดแย้ง ขวบนววยเพื่อใหัทราบความต้งการของพระภิกษุสามเณรอย่างแท้จริง หากปัญหาเกิดขึ้นเพราะการทำหน้าที่ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองบางรูป ก็ควรมีการสอบสวนและปรับเปลี่ยนให้พระสังฆาธิการที่เป็นต้นเหตุออกไปจากตำแหน่ง นอกจากนี้ พระสังฆาธิการเจ้าคณะผู้ปกครองควรจัดทำเครือข่ายระดับตำบลขึ้น เพื่อทำหน้าที่เชื่อมต้อความสัมพันธ์ของพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองให้มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อป้องกันความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุของการทำใหัจำนวนพระภิกษุสามเณรในวัดลดลง พระสังฆาธิการควรร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงอยู่กับงานบุญต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยขอความร่วมมือกับองค์กรการปกครองท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลในพื้นที่ร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้น โดยให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกร่วมให้เกิดความหวงแหนและตระหนักูในคุณค่าของวัดที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง

องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน แบ่งและกระจายอำนาจทางการปกครองให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการสงฆ์เพื่อติดตามและวางกรอบการทำงานของคณะสงฆ์ให้เข้ากับยุคสมัย โดยยึดหลักพระธรรมวินัย คณะสงฆ์ควรทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเมตตา ซื่อสัตย์ แยกเรื่องส่วนตัวกับเรื่องงานออกจากกัน มีการวางแผนด้านบุคลากรสงฆ์ให้เกิดความชัดเจน เลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ศึกษาถูระเบียบให้ชัดเจน ใช้ความโออบอ้อมอารีอย่างเหมาะสม หลีกเลียงการถูถูกเหยียดหยามและความเกลียดชังและการประจบสอพลอ สรรหาคนดีมาเป็นผู้ช่วย ผูกมิตรกับประชาชน สร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของวัดให้แก่ประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากแนวคิดการแก้ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดสงขลาตามที่เสนอมมา ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างทันที คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ส่วนด้านการใช้อำนาจทางการปกครองต้องใช้เวลาพอสมควรเนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัย ยังไม่เข้าใจระบบที่ปรับทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานในระบบใหม่ แต่สำหรับพระสังฆาธิการที่แต่งตั้งใหม่คาดว่าจะสามารถปรับตัวได้ในระดับที่ดี สำหรับด้านการปฏิบัติงานการขับเคลื่อนในระดับเจ้าคณะอำเภอยังคงต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนผ่านพอสมควร เนื่องจากวัยวุฒิของพระสังฆาธิการกลุ่มนี้ ส่วนด้านบุคลากรสงฆ์ด้านนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เลย ส่วนปัญหาวัดขาดแคลนพระภิกษุคงใช้เวลาในการดำเนินการที่ต้องใช้เวลานานกว่าด้านอื่น เพราะการประยุกต์ใช้ต้องเชื่อมโยงกับด้านอื่นด้วย ประเด็นที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การไม่ปรับเปลี่ยนตัวเองของพระสังฆาธิการ เพราะหากพระสังฆาธิการไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิดของตัวเองก็ยากที่จะพัฒนาการปกครองให้ดำเนินไปได้ ในทางตรงกันข้าม หากพระสังฆาธิการ ยอมปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม แนวคิดในการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญามาใช้ในการแก้ปัญหาทางการปกครองก็จะประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญากับการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญากับการปกครองคณะสงฆ์ในระดับภาค
3. ควรศึกษาการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญากับการปกครองคณะสงฆ์

รายการอ้างอิง

- พระพรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร). (2557). *ทำเนียบพระราชคณะ ฉบับสมบูรณ์ พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์สื่อตะวันออกจำกัด.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระวิฑูล วงศ์คั่น. (2551). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2535): ศึกษากรณีปัญหาทางการปกครองคณะสงฆ์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- สถาบันพระสังฆาธิการ. (2556). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุจริต นิमितกุล. (2543). *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, ใน การปกครองที่ดี (Good Governance)*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- แสวง อุดมศรี. (2530). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2556). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อิทธิเทพ ผาธา. (2551). *กำเนิดและพัฒนาการรูปแบบการปกครองแบบสังฆาธิปไตยของคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล*. บัณฑิตศึกษาศาสตรบัณฑิต. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน 2551.
- Nicolo Machiavelli. 1981. *เจ้าผู้ปกครอง. แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์*. (2542). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
-